

Meediavabaduse määrusest

11. aprillil 2024 võeti vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2024/1083, millega luuakse siseturul meediateenuste ühine raamistik ja muudetakse direktiivi 2010/13/EL (edaspidi Euroopa meediavabaduse määrus)¹.

Meediavabaduse määrust kohaldatakse alates **8. augustist 2025**, välja arvatud artiklit 3, mida kohaldatakse alates 8. novembrist 2024; artikli 4 lõikeid 1 ja 2, artikli 6 lõiget 3, artikleid 7–13 ja artiklit 28, mida kohaldatakse alates 8. veebruarist 2025, artikleid 14–17, mida kohaldatakse alates 8. maist 2025 ning artiklit 20, mida kohaldatakse alates 8. maist 2027.

Euroopa meediavabaduse määruse peamiseks sihiks on toetada vaba ja sõltumatut meediat, avalikku arutelu ja kodanikuosalust. Meediavabaduse määrus on oluline samm meediateenuste tuleviku kujundamisel Euroopa Liidu siseturul. Selle eesmärk on tagada kiiresti digitaliseeruva ja areneva meediamaastikul meediavabaduse ja pluralismi kui demokraatia ja õigusriigi põhimõtte kaitse ning vältida poliitilist või majanduslikku sekkumist ajakirjanike ja meedia tegevusse.

Meediavabaduse määrus on vastus mitmetele digitaalajastu väljakutsetele, kus meediateenused on üha enam kättesaadavad internetis ja piiriülevalt. Nende probleemide hulka kuuluvad meedia omandiõiguse koondumine, meediaväljaannete rahaline jätkusuutlikkus, ülemaailmsete veebiplatvormide kasvav mõju ja valeinfo levik, mis võivad kahjustada demokraatlikke protsesse ja avalikku julgeolekut.

Meediavabaduse määruse peamised fookused on järgmised.

1. Ajakirjanike töö ja toimetuste sõltumatus kaitsmine

Meediavabaduse määruse eesmärgiks on tagada nii avalik-õiguslike kui ka eraõiguslike meediateenuste osutajate toimetuste sõltumatus. See tähendab, et liikmesriikidel on keelatud sekkuda toimetuse otsustesse, näiteks sisu valimisse või toimetajate ametisse nimetamisse.

Meediavabaduse määrus keelab ametiasutustel survestada ajakirjanikke ja toimetajaid ning nende lähedasi oma allikate avaldamiseks, sealhulgas nende kinnipidamise, ruumide läbiotsimise või nende elektroonilistesse seadmetesse jälgimistarkvara paigaldamise teel. Jälgimistarkvara kasutamine on lubatud ainult kohtu loal raskete kuritegude uurimiseks.

¹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401083

2. Avalik-õigusliku meedia rolli tugevdamine

Avalik-õigusliku meedia rahastus peab tuginema läbipaistvatele ja objektiivsetele kriteeriumitele ning rahastamine peab olema jätkusuutlik ja prognoositav.

Selleks, et vältida avalik-õiguslike meediaväljaannete kasutamist poliitilistel eesmärkidel, tuleks nende juhid ja juhatuse liikmed valida läbipaistva ja mittediskrimineeriva menetluse kaudu piisavalt pikaks ametiajaks. Juhte ei tohi olla võimalik vallandada enne lepingu lõppemist, välja arvatud juhul, kui nad ei vasta enam ametialastele kriteeriumidele.

3. Meediakontsentratsiooni piiramine

Meediavabaduse määrusega kehtestatakse kaitsemeetmed meedia liigse koondumise vastu, kus mõned võimsad üksused kontrollivad suurt osa meediatrust. Meediakontsentratsioon võib viia sõnavabaduse piiramiseni ja lüüa arvamuste mitmekesisuse. Määrus annab liikmesriikidele volitused hinnata ühinemisi ja omandamisi meediasektoris ning takistada neid, mis võivad tekitada ebasoovitava omandikontsentratsiooni.

4. Läbipaistev omandiõigus

Meediavabaduse määrus tugevdab meedia omandistruktuuride läbipaistvusnõudeid. Varjatud või läbipaistmatuid omandisuhteid võidakse kasutada toimetustele lubamatu mõju avaldamiseks. Selleks, et avalikkus saaks teada, kes kontrollib meediat ja kelle huvid võivad meediat mõjutada, peavad kõik uudiste ja päevakajaliste uudiste väljaanded sõltumata suurusest avaldama teabe omanike ning lõplike kasusaajate kohta.

5. Riikliku reklaamiraha õiglase jaotamine

Riiklik reklaamiraha võib olla meediaväljaannete jaoks oluline tuluallikas, kuid selle jaotamine poliitilistel kaalutlustel võib õhnestada toimetuse sõltumatust. Määrus kehtestab selged kriteeriumid riikliku reklaami jaotamiseks, tagades õiglase ja läbipaistva protsessi. Meedia peab avalikkusele andma aru riiklikust reklaamist saadud rahaliste vahendite ja riikliku rahalise toetuse kohta, sealhulgas Euroopa Liidu -välistest riikidest saadud rahaliste vahendite kohta. Meediale või veebiplatvormidele eraldatavad riiklikud vahendid tuleb jaotada avalike, proportsionaalsete ja mittediskrimineerivate kriteeriumide alusel. Teave riigi reklaamikulude kohta peab olema avalik.

6. ELi meediavabaduse kaitsmine suurte platvormide eest

Meediavabaduse määrus kehtestab kaitsemehhanismi, mis takistab väga suurte veebiplatvormidel, nagu Facebook, X (endine Twitter) või Instagram, meelevaldselt piirata või kustutada sõltumatu meedia sisu.

7. Euroopa inforuumi kaitse tugevdamine

Meediavabaduse määrus loob senisest tõhusamad võimalused kolmandate riikide vaenulike propagandakanalite leviku takistamiseks ELis.

Oluline on rõhutada, et kui seni käsitles audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv ainult audiovisuaalmeedia teenuseid, siis meediavabaduse määrus hõlmab kogu meediat – raadiot, televisiooni, trüki- ja veebimeediat.

Kuigi meediavabaduse määrus on otsekohalduv, tuleb selles sätestatud regulatsiooni valguses siiski üle vaadata ka kehtiv õigus. Mitmed määruse artiklid eeldavad meediateenuste seaduse ja Eesti Rahvusringhäälingu seaduse muutmist ning vastavate sätete ülevaatamist on Kultuuriministeerium koostöös Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametiga juba alustanud.

Meediavabaduse määruks on veel mitmeid artikleid, mille rakendamine meie hinnangul eeldab teiste ministeeriumite vastutusalas olevate regulatsioonide analüüsi ning vajadusel ka nende täiendamist. Näiteks riiklikud meediaomandi andmebaasid (art 6 lõige 2), erinevate vastutavate asutuste määramine (nt art 4 lõige 6), meetmete võtmine art 20 lõigetes 2 ja 3 toodud nõuete tagamiseks (art 20 lõige 4), meediaturu kontsentratsiooni hindamine (art 22), kasutajaskonna mõõtmine (art 24), avaliku sektori vahendite eraldamine riikliku reklaami ning tarne- või teenuse osutamise lepingute jaoks (art 25) jne.

Vältimaks meediavabaduse määruks rakendamisel tekkida võivaid dubleerimisi, mitmeti tõlgendamisi või detailsemate nüansside vajaliku tähelepanuta jäämist soovime Teie esialgset tagasisidet meediavabaduse määruks rakendamise kohta oma vastutusvaldkonnas. Palun vaadake üle oma valdkonna regulatsioonid ja andke teada, kas meediavabaduse määruks tulenevalt on vaja õigusakte muuta või saab määruks kohaldada probleemideta. Anname teada, et soovime edasise osas teha koostööd. Ootame teie tagasisidet 17. juuniks 2024.a.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristiina Alliksaar
kantsler

Sama:

Haridus- ja Teadusministeerium
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Siseministeerium
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet
Konkurentsiamet

Andres Jõesaar 628 2338 andres.joesaar@kul.ee
Siiri Pelisaar 628 2225 siiri.pelisaar@kul.ee